

RAFA GIL

La pilota, una assignatura més

Amb l'estratègia "La pilota arriba a les escoles", s'intenta introduir aquest joc dins del currículum dels escolars. I és que l'escola, com a agent transmissor del patrimoni cultural, incorpora aquest esport com una eina de difusió dels trets més reeixits de la nostra identitat.

El joc de la pilota, esport força arrelat i practicat durant segles al País Valencià, ha patit una regressió cap a l'oblit i la marginació social. El joc a llargues, per exemple, es remunta al segle VI aC, com informa la troballa d'un fris grec que el representa i les interpretacions dels orígens mitològics amb personatges de la Grècia antiga, però és avui dia una modalitat desconeguda per gran part de la societat. Romans, moros i cristians de l'edat mitjana gaudiren també del joc de pilota per les terres que banya la Mediterrània.

Als segles XV i XVI, mentre que el poble pla jugava al carrer, la noblesa ho feia al trinquet. El fet que el poble anara guanyant terreny als nobles i s'incorporara al trinquet, és, segons els especialistes, una de les causes de la poca estructuració de la pilota valenciana, ja que la noblesa va fugir del joc i el va desacreditar. A Euskadi, d'altra banda, la noblesa i la burgesia van promoure el joc juntament amb el poble, mentre que al País Valencià, tot i la desorganització del joc, el poble l'ha sabut transmetre fins els nostres dies.

Ja en aquest segle, amb la guerra i la dictadura de Franco, la pilota es va veure afectada per una intransigència política que va pesar molt més que els intents de reviscolar-la amb la transició i la democràcia. Els esports de procedència anglesa, promoguts pels mitjans de comunicació de masses, han guanyat a més, un terreny força considerable, avantatge que ha fet que el grau de desconeixement de la pilota s'haja incrementat.

Aquesta situació d'incomprensió i incompetència va fer que es creara la Federació de Pilota Valenciana, com a entitat autònoma, a l'abril de 1985. La creació d'aquesta Federació pretenia expressar que la pilota era molt més que un esport. Amb aquestes premisses bàsiques, la Federació va començar a estructurar i homologar totes les modalitats de pilota, a potenciar el joc i a muntar campionats. La desconexió i la ignorància envers aquest esport, però, anaren en augment i, per afrontar aquesta

RAFA GIL

situació la Federació va promoure la creació d'escoles de pilota arreu dels pobles del País Valencià. A hores d'ara, aquesta estructura no ha fet minvar el problema inicial de desconeixença, i precisament per això des de les àrees de reforma educativa es proposa que siga la pilota que arribe a l'escola.

Les escoles de pilota tracten de captar nens amb destresa per al joc i els entrenen per convertir-los en jugadors professionals. És per això que, considerades popularment com "el primer esglaó per triomfar al trinquet", prenen importància a nivell local, en l'àmbit proper a l'infant. Segons afirma el secretari de la Federació de Pilota, Juli Sanchis, "La idea de muntar les escoles de pilota arriba l'any 78 de la mà de Paco Cabanes, el Genovés. Successor dels mítics Rovellet i Eusebio, Genovés és avui encara el rei de la pilota valenciana, una espècie de símbol i mite que, com afirma el sociòleg Toni Mollà, "ha aconseguit ficar-se dins de l'entraña del poble pla del País Valencià". Dos anys més tard i a iniciativa d'un professor de Conca, treballador a Guadassuar i aficionat al minitriquet, s'obre la primera escola de pilota. Segons afirma Sanchis, "el muntatge de les escoles de pilota s'ha basat en la sensibilització dels ajuntaments perquè subvencionen els centres i també en la captació dels col·legis públics que hi participen". Actualment, hi ha vora seixanta escoles de pilota al País Valencià (vegeu el gràfic) i, segons fonts de la Federació, "les escoles que han treballat amb trinquet subvencionat han aconseguit uns resultats molt més positius que la gent que ha patit les dificultats que representa aprendre a jugar al pati de l'escola".

Si els ajuntaments són els que subvencionen les escoles de pilota, la Federació sosté l'escola federativa, un centre tècnic que actua de pont entre les escoles municipals i els jugadors professionals. Escoles tècniques com les de l'Elïana i la Llosa de Ranés, dirigides per Genovés, treballen la formació de joves jugadors. Aquesta qüestió, segons les mateixes fonts federatives, no ha acabat de reeixir, ja que el treball de cap-

Les escoles de pilota

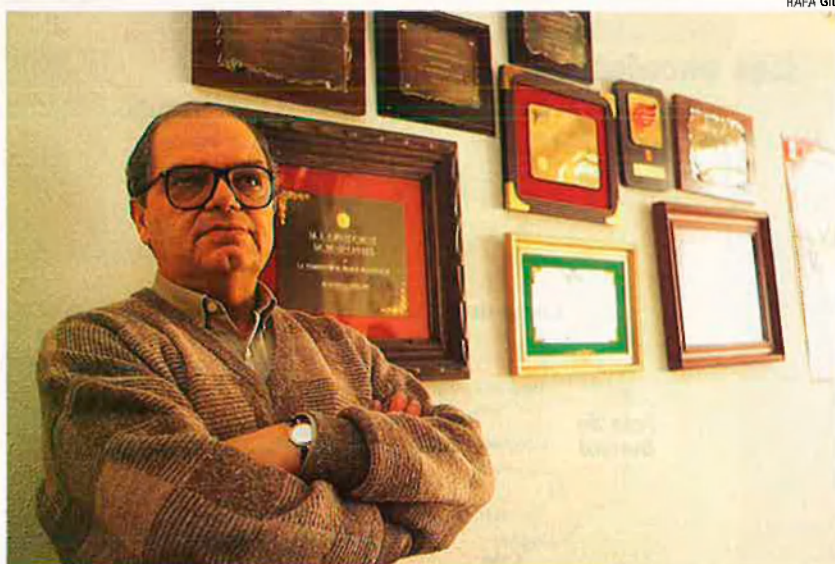

RAFA GIL

tació de cada centre no s'ha produït com calia. Les escoles s'han constituït en un moment preocupant per a la Federació perquè ara el joc de la pilota es troba en un període de canvi generacional. Els homenatges a jugadors retirats i l'entrada en la quarantena de bona part de jugadors professionals preocupen els membres de la Federació, que pensen que s'ha de preparar el canvi i buscar la continuïtat i el progrés. La tasca de les escoles de pilota, juntament amb el paper dels centres d'alt rendiment, no han fet minvar, però, el problema inicial pel qual varen ser creades, la ignorància d'aquest esport.

Gran riquesa motriu. Aquesta obsessió per captar futurs professionals contrasta amb el

projecte de portar la pilota a les escoles, perquè es tracta d'una estratègia diferent a la de les escoles de pilota. L'escola com a agent socialitzador i transmissor del patrimoni cultural ha de fer servir la pilota per oferir pautes didàctiques tant en l'àrea de l'educació física com en les altres àrees de l'educació. Es per això que la Federació de Pilota Valenciana estudia una iniciativa realitzada per professorat d'educació física que planteja "una mena d'estratègies perquè siga la pilota que arribe a les escoles, un projecte que tracta de donar a conèixer aquest esport perquè té gran riquesa motriu i ha estat injustament oblidat i marginat". Aquest projecte fa quasi cinc anys que s'ha posat en marxa a Euskadi, on la pilota, que té un bagatge històric pràcticament similar a la modalitat valenciana, ha tingut un desenvolupament molt més positiu des del final de la dictadura fins l'actualitat. L'evolució de la pilota basca ha estat reconeguda a tot arreu, ja que el poble basc l'ha practicat fins convertir-la en un dels elements més representatius del seu patrimoni cultural. Una de les causes ha estat justament la introducció de la pilota a les escoles de la mà d'Ikaspilota, projecte que respon a l'acord entre la Federació de de Pilota Basca, la Confederació d'Ikastolas i el Departament de Cultura del govern basc. Ikaspilota, en cinc anys de treball, s'ha situat en l'àmbit d'influència escolar en consonància amb les orientacions pedagògiques de l'àrea d'educació física de primària i secundària.

De la mateixa manera i amb uns principis similars als proposats per Ikaspilota, al País Valencià es troben diversos centres d'ensenyament de primària i secundària on el joc de pilota es comença a incloure en el disseny curricular. Centres de primària de Sagunt i de la Pobla de Farnals han començat a participar en les activitats del trinquet: jugar, veure el trinquet, conèixer la manera de comptar els punts... i després veure una partida. Pel que fa a l'en-

Juli Sanchis, secretari de la Federació de Pilota:
"El muntatge de les escoles de pilota, que tracten de captar nens amb destresa per al joc i els entrenen per a convertir-los en jugadors professionals, s'ha basat en la sensibilització dels ajuntaments perquè subvencionen els centres i també en la captació dels col·legis públics que hi participen."

senyament secundari tant a l'institut de batxillerat Joan Fuster de Sueca com a l'institut de formació professional d'Alboraia, la pilota valenciana s'inclou dins del currículum dels escolars. I és que els consells dels especialistes d'Euskadi no han estat desaprovechats. La Federació de Pilota Valenciana, a partir de l'experiència positiva d'aquests centres d'ensenyament valencians i bascos, prepara la realització d'un vídeo didàctic i també d'una sèrie de cursets i seminaris per a alumnes de l'Institut Valencià d'Educació Física (IVEF) i de l'escola de magisteri. Membres de la Federació consideren que es tracta d'un projecte molt important, "ja que el professorat és el primer que ha de donar a conèixer el joc de la pilota perquè puguen incloure'l dins del currículum dels escolars".

Un joc d'esbarjo. Els qui defensen que la pilota ha d'arribar a les escoles, afirmen que aquest esport acaba quallant dins de l'alumnat, que l'incorporen als seus jocs d'esbarjo. De la mateixa manera, la xicalla coneix i valora la pilota com a patrimoni cultural. Alguns professors d'educació física han proposat que la pràctica de la pilota no es faça des d'un punt de vista competitiu, ja que la qüestió és generar curiositat; objectiu pedagògic que implica la participació de manera activa en la seua cultura.

L'institut Joan Fuster de Sueca és un dels pocs centres al País Valencià preocupat per promoure la pilota valenciana dins de l'escola, programant campanyes, fent classes de pilota, campionats interns, dotze hores de la modalitat de raspall, facilitant material necessari i organitzant cursets per a altres professors. Tot i que l'àrea d'educació física és la més rellevant, la pilota, segons aquesta concepció, ha d'entrar dins de les activitats d'expressió plàstica, socials, llengua i altres complementàries. L'experiment basc ha funcionat i ara per ara un 50% dels centres escolars d'Euskadi segueix de manera estable el programa. A Sueca, la pilota ha entrat al centre, però sobretot, i com afirmen els interessats, dins la consciència de l'alumnat: "desconeixíem un joc que hem acabat considerant com una part de la nostra cultura".

Deia l'escriptor Joan Fuster dins l'assaig "La importància del carrer": "Al carrer jugàvem, renyíem, apreníem males paraules i secrets increïbles. Era una altra escola." Al carrer que mencionava Fuster s'aprenia la cultura popular: jugar a pilota, parlar en català... Ara, el joc al carrer pràcticament ha desaparegut, i els xiquets aprenen la nostra llengua a l'escola. Una didàctica, que tot i ésser anormal pel mètode, acaba tenint efectes positius: la gent s'ensenyava a parlar i escriure correctament el català. El joc de la pilota tractarà ara d'imitar l'estratègia de la llengua perquè no perdem una part més, important, de la nostra cultura.

Pau Serrano